

Cukrová řepa – v roce 2024 perspektivní plodina?!

SUGAR BEET – PROMISING CROP IN 2024?!

Nacházíme se již druhý rok v rámci nové Společné zemědělské politiky, která platí od osevu 2023. Na předchozí období řepaři (obecně však všichni pěstitelé) vzpomínají s láskou. Ukazuje se, že vyhovět novým dotačním pravidlům a všem nařízením není tak jednoduché, už padají první sankce, krácení dotací ze strany SZIF často za zbytečné chyby (např. nepřesné dělení honů). To co jsme dříve řešili zdravým selským rozumem, se nyní nesmí a dotace se za to krátí. Bohužel je to zejména vlivem původní bruselské vize, aby vše bylo zelené, neproduktivní a potraviny se do EU dovážely ze třetích zemí výměnou za export automobilového průmyslu. Budeme-li však trpěliví, problémy se pravděpodobně vyřeší. Stávky pěstitelů po celé EU již přináší první ovoce a přímá neprodukcce a úhory pro rok 2024 padly. Může se to dotknout všech jařin, včetně cukrovky, jejich plocha se tak může alespoň mírně navýšit! Zájem o pěstování cukrové řepy v roce 2024 je obrovský, protože za rok 2023 byla pravděpodobně jednou z nejrentabilnějších komodit rostlinné výroby a v současné době drží podniky v černých číslech, na rozdíl od ostatních komodit. Kromě cukrovky je perspektivní ještě pěstování brambor, máku a vysoce kvalitní potravinářské pšenice nebo sladovnického ječmene. Zbytek je pěstován prozatím alespoň s vizí nuly nebo mírné ztráty na konci sezony.

Protesty zemědělců v zemích EU

Stačí se podívat do Německa, kde vše počátkem roku vypuklo a iniciovalo nepokoje ve Francii, Polsku a poté i v Beneluxu s přímým dopadem na Brusel. Teprve pak se ledy pohnuly!

Jedna z prvních stávek německých farmářů, podporovaná dopravci a pravděpodobně i širší veřejností, přináší své ovoce. Stávkuje se např. pro zelenou naftu nebo nižší sazby DPH, které zpravidla odnese konečný spotřebitel a stěžuje si na prvovýrobu, která za to vůbec nemůže. Většinu pracujících k tomu zatěžují neustále se zvyšující odvody, těm pak z výdělku zbývá třeba jen 40 % a ještě s vysokou nejistotou, že za 20–30 let bude nějaký důchodový systém vůbec existovat. To vše irituje běžné spotřebitele (nejenom v Německu a Francii). Problémem jsou drahé potraviny a naopak velmi nízké výkupní ceny komodit pro zemědělskou prvovýrobu. Problémů je však více. Zemědělci mají plné právo na stávku a sdělit veřejnosti, že je něco špatné (jako příklady uváděli farmáři cenu krmného vozu pro skot před deseti lety 115 tis. eur a nyní okolo 250 tis. eur, vybudování stáje pro skot, kde 1 m² v roce 2010 vycházel na 5 tis. eur a v roce 2023 už na 15 tis. eur!). Je nutné zamyslet se nad udržitelností rostlinné a živočišné výroby jako celku a vlády by tomu měly v každé zemi napomáhat. Nyní se tak zatím neděje, proto se stávkuje a stávkovat dál bude. Výsledkem nakonec může být, že se omezí vliv „zelených“ (v což doufáme) a vrátíme se k produkci, a to zejména rentabilní produkci za rozumné tržní ceny, které alespoň pokryjí náklady pěstování.

Ekonomika pěstování cukrovky a ceny za cukr

Musíme přiznat, že nás velmi ovlivňuje cukr dovážený pod cenou z Ukrajiny, navíc vyprodukovaný za nerovných podmínek (např. s možností využití neonikotinoidů nebo organofosfátů, v EU zakázaných). Unijní cena tuny cukru se stále pohybuje okolo 850 eur, spoty propadají postupně z 1 000–1 100 eur na 800–810 eur a ukazují, kam půjde průměrná prodejní cena v EU. Tu ovlivňuje přímo i cukr dovezený z Ukrajiny za přibližně 720–740 eur koncem roku 2023 a nyní dokonce pod 700 eur za tunu. Množství to není gigantické, jen o 320–360 tis. t (dříve jen 50 tis. t), trh by to pojmul, EU je deficitní, problémem je ale nízká cena, která podráždí naše ceny a obchodníci logicky raději sáhnou po levněm ukrajinském cukru, jehož původ může být i jinde.

Výsledkem pro řepaře je, že konečné ceny za cukrovku jsou přibližně o 2–4 eura za tunu nižší oproti původnímu předpokladu a pro rok 2024 (kampaň 2024/2025) se to ještě prohloubí. Proti plánu budeme na ceně řepy o 6 eur za tunu níže.

Prozatím naše produkce řepy i cukru ekonomicky udržitelné jsou, nesmí však dojít k dalším propadům. Velmi důležitá je nyní platba CIS (VCS), která pěstování cukrové řepy stabilizuje. Nesmíme zapomenout, že bez ní by tu asi naše řepářství již nebylo, protože jsme zažili špatné roky 2018–2021 a průměrný rok 2022. Až rok 2023 je satisfakční a velmi uspokojivý. Po právu je to platba na citlivé komodity, a cukrovka komoditou citlivou je (zejména na průběh ročníku).

Udržitelnost pěstování cukrové řepy a dalších plodin v roce 2024

Hlavní otázkou v roce 2024 bude udržitelné pěstování hlavních komodit rostlinné výroby. Výhled zatím zázračný není. Cenové nabídky na budoucí sklizeň řepky jsou okolo 10 000 Kč·t⁻¹, u krmné pšenice již jen 3 500 Kč·t⁻¹ (když před 1–2 měsíci byla cena 3 900 Kč·t⁻¹), u potravinářské pšenice podle kvality 4 200–4 500 Kč·t⁻¹ (pouze pšenice 14 % N za 5 200–5 400 Kč·t⁻¹) a u krmného ječmene jen okolo 3 100 Kč·t⁻¹. Jarní ječmen jako následná plodina po cukrovce bude otázkou a věřme, že současné ceny okolo 5–6 tis. Kč·t⁻¹ pro sklizeň 2024 neklesnou. Mezi nimi se nachází cukrovka s výhledem ceny pro rok 2024 okolo 1 000 Kč·t⁻¹ (původní výhled byl i až 1 150 Kč·t⁻¹), což by mohlo a mělo pokrýt výrobní náklady při kalkulaci víceletého výnosu a mělo by to zajistit „ziskové pěstování řepy v roce 2024“.

Rentabilní pěstování cukrové řepy ale nebude samozřejmostí pro každého pěstitele a nebude zcela jednoduché. Budeme se snažit šetřit na vstupech, což se pravděpodobně odrazí ve výnosu, nelze využívat pouze hnojení dusíkem, pokud v osevním postupu nebyla zlepšující plodina a adekvátní zásobní hnojení P a K, případně i vápnění. Šetříme nesprávně na výživě P, K a Ca!

Pro výpočty ekonomiky a rentability produkce komodit prosím nevyužívejme údaje z nejlepších oblastí s dostatkem srážek a vysokými výnosy. Je třeba používat průměrnou statistiku ČR, víceleté výnosy a s prominutím „nelhat si do karet“. Proto například u řepky dosazovat raději jen kolem 3,5 t·ha⁻¹ a u ječmene a pšenice pak rámcových 6 t·ha⁻¹. Každý nedocílí 4,5–5 t·ha⁻¹ ozimé řepky a 8–9 t·ha⁻¹ sladovnického ječmene. U cukrovky je pak víceletý výnos v rozmezí 70–75 t·ha⁻¹ při 16% cukernatosti. Pokud tyto kalkulace uděláme, zjistíme, že ta pravá krize právě začala, začala již v roce 2023 a nyní máme na skladech i 50 % a více komodit ze sklizně 2023 velmi složitě prodejných nebo prodejných hluboce pod nákladovou cenou. Víze tržby u řepky je tak kolem 35 tis. Kč·ha⁻¹, což jsou po inflaci současné náklady na pěstování (již nevyprodukujeme řepku za 25 tis. Kč·ha⁻¹). U obilovin je to obdobné, celkové náklady na pěstování se blíží 30 tis. Kč·ha⁻¹ (± 3 tis. Kč) a není možné je vyprodukovat jako dříve za 20–25 tis. Kč·ha⁻¹. Proti tomu jde tržba za obiloviny od 20 tis. Kč·ha⁻¹ po 30–35 tis. Kč·ha⁻¹, ty tudíž končí často v červených číslech, občas na nule, tu a tam s pozitivní mírou rentability. Zisk bude zpravidla tvořen pouze dotacemi, a pokud jsou pozemky propachtovány, pak dotace spolknou majitel formou nájemného a úhradou daně z nemovitosti, která je letos až dvojnásobná. Její průměrný vzestup byl pro rok 2024 přibližně o 80 %, jsou to velké peníze a velká ztráta pro celý sektor. Výhled tržby u cukrové řepy pak bude s různými příplatky okolo 80 tis Kč·ha⁻¹ při nákladech v rozmezí 60–70 tis. Kč·ha⁻¹, tudíž s rozumnou mírou profitability.

Je tedy potřeba ještě jednou poznamenat, že se najdou tu a tam i profitabilní komodity. Těmi jsou nyní okopaniny; cena brambor se postupně vyšplhala ze 2 na 7 Kč·kg⁻¹ (prodej v maloobchodě za 20–35 Kč·kg⁻¹ se zdá být již trochu lichvou), také u cukrovky cena postupně vzrostla z 800 na cca 1 200 Kč·t⁻¹ (nicméně cukr z cukrovarů za 18–22 Kč·kg⁻¹ a proti tomu ve své době maloobchodní cena 36 Kč·kg⁻¹ byla také zvláštní věc a až aktivity MZe a šetření ÚOHS umravňují obchody k cenám okolo 20 Kč·kg⁻¹ krystalu). Uvidíme, jak dlouho tento přechodný stav vydrží.

Všechna uvedená fakta tedy opravňují vyjít do ulic i v Česku, v sousedních státech to nebude o moc lepší. Rostlinná výroba dnes udržitelná není a špatný stav lze vydržet rok, maximálně dva – a jeden špatný cenový rok již je za námi. Je vidět, že už nyní chybí finance na provoz, porostou zelené úvěry a dostaneme se do závazkové spirály, která nás bude držet stále u země. Pro dobré zpeněžení je nejdůležitější volnost! Koupit vstupy, od koho chci, za ty nejlepší podmínky a k tomu prodat rentabilně komoditu té nejvyšší nabídky.

Závěr

Budeme si přát, aby se zejména situace na trhu v Evropě ustálila a vrátili jsme se k rozumným cenám za komodity. Jinak by musely klesnout ceny všech vstupů na předválečnou úroveň, k čemuž již pravděpodobně nikdy nedojde. Veškerá marže nesmí zůstat v procesu obchodu a přepravejde komodit na úkor prvovýroby. Jinak se může časem stát, že děda Komárek opravdu tu kravku prodá a na jaře už nezaseje!

Jan Křováček, Svaz pěstitelů cukrovky Čech